

bosanske државе (СКЗ; Београд, 415 стр.). Та је књига и до данас најкомплетнија синтеза bosanskog srednjovjekovlja. Затим је објавио и своју дисертацију *Херцег Стефан Вукчић Косача и његово доба* (САНУ, Београд, 309 стр), која је изузетно добро оцијенјена и представља узор како треба писати биографије историјских личности. Значај Ћирковића за bosanskohercegovačku historiografiju srednjeg vijeka може се видјети и из сlijedeћих наслова: *Један прилог о бану Кулину* (ИЧ 9-10, 1959), *Сузуби венац* (ЗФФБ, 1964), *Zdravstvene prilike u srednjovjekovnoj bosanskoj држави* (sa Desankom Kovačević-Kojić, Acta historica medicinae, pharmaciae et veterinae, 10-

2, 1970), *Русашка господа* (ИЧ 21, 1974), *Mere u srednjovjekovnom rudarstvu Србије и Bosne* (Зборник JAZU 8, 1977), *Bosanska crkva u bosanskoj држави* (Prilozi za istoriju BiH I, 1987), *Bosna u Vizantiju* (800 godina povelje bosanskog bana Kulina, 1989), *Dvor i kultura u srednjovjekovnoj bosanskoj држави* (Међународни симпозијум „Bosna i Hercegovina u tokovima историјских и културних кретања у југоистојној Европи“, 1989), *Prenošenje kraljevstva u Bosnu* (Одјек XLIV, 1991) и бројни други.

Dignum laude virum Musa vetat mori!■

Dženan Dautović

Niko Kapetanić, *Konavle u XV. stoljeću*. Gruda: Matica hrvatska Konavle, 2011, 274 str.

Niko Kapetanić је biotehnolog по temeljnom studiju, tajnik Друштва пријатеља dubrovačke starine, djelatnik Matice hrvatske Konavli и vanjski saradnik Zavoda за povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti и umjetnosti u Dubrovniku. Pripada istaknutijim predstavnicima u modernom proučavanju dubrovačke, posebno konavoske prošlosti, što potvrđuje и ova njegova nova knjiga. Sastavljena је od deset по sadržaju raznovrsnih и по obimu raznolikih cjelina, čiji sadržaj još jednom značajno skreće pažnju stručne javnosti na ovo najjužnije područje današnje hrvatske државе.

Uvodni dio knjige представља kratki presjek historije Konavala којом се de-

finira mjesto и uloga područja kroz prošlost. Prvi pisani podaci о Konavlima sežu u doba prije nove ere, а sjedište се nalazilo u Epidauru (Cavtat), gdje се razvila rimska kolonija. Trasa rimskog vodovoda (*canali*) која је presijecala ovaj prostor dala је području svoje ime. Šire područje proživljava seobu Germana, а početkom VII stoljeća naseljeno је Slavenima. Kao organizirana državna zajednica и upravna administrativna cjelina, Konavli egzistiraju uz susjedne Travuniju, Duklju и Rašku. Godine 1371. pod vlašću су oblasnog gospodara župana Nikole Altomanovića, а vlast u njima imaju и zetski Balšići od 1373. godine. Bosanska vlast u Konavlima prati се od 1377, kada ih zajedno s Travunijom osvaja Tvrtko I Ko-

tromanić, pa sve do 1419, odnosno 1426, kada su ih Bosanci poslije dugotrajnih pokušaja i nagovaranja prodali Dubrovčanima. Pod dubrovačkom vlašću Konavli su ostali do pada Dubrovačke republike 1808. godine. U historiji srednjovjekovne Bosne Konavli su ostavili značajnoga traga i kasnije, kroz dva konavoska rata, dvije velike međunarodne krize koje su potresale širi region (1430-1432, 1451-1454). Najvažnije mikroregije na konavoskom području su Konavle u užem smislu, Donja Gora, Vitaljina, Površ, Završje, Prijedor, Planine i Obod s Cavtatom. Na čelu dubrovačke uprave je knez Konavala, a čitavo područje je podijeljeno na 22 (kasnije 26) kazančine, čiji su upravnici, kaznaci, imali finansijsku i policijsku dužnost. Odbrana Konavala bazirana je na utvrđenom gradu Sokolu, te u slučaju potrebe na planiranom izvlačenju stanovništva dijelom u Cavtat, a dijelom u Molunat. Glavni centri katoličanstva bili su u crkvenim župama u Cavtatu, Držojevićima i Pločicama. Do sredine XV stoljeća vjerska unifikacija bila je potpuno ostvarena.

Dolazak pod dubrovačku vlast omogućio je da Konavli, kako to autor slikovito izražava, budu „osvijetljeni tisućama reflektora“. Inkorporiranje kupljenog posjeda podrazumijevalo je prvo njegovo popisivanje, a na osnovu snimljenog stanja i njegovu podjelu među Dubrovčanima. To je iziskivalo detaljno unošenje svih relevantnih katastarskih podataka o zemlji i njenim karakteristikama zbog definiranja međusobnog razgraničenja posjeda te zatečenom stanovništvu koje je bilo sastavnim dijelom stečenog posjeda. Cilj autorovog rada je upravo da prikaže kako je, za razliku od ranijih šturih pokazatelja, u novom dubrovačkom ustrojstvu očuvana dubrovačka arhivska građa (prije svega, ka-

tastarska knjiga *Libro rosso*) omogućila da se egzaktno prezentiraju brojni segmenti života u Konavlima.

Najveći obim u knjizi zauzima iscrpan pregled stanovništva i toponima u pojedinim kazančinama. Takvim detaljnim opisima može se pohvaliti malo koja sredina, pa i na užem dubrovačkom području. Pored iscrpnog popisa svaka kazančina je popraćena kartografskim pokazateljima koji omogućavaju lakšu kontekstualizaciju na terenu (53-210). Imena zatečenih stanovnika i njihova vezanost za određeni prostor predstavlja značajno uporište za proučavanje društvenih procesa kroz duže vrijeme. Na drugoj strani, imena predjela, uzvisina, bregova, brda, dolova i dolina, njiva i njivica, livada, sjenokosa, jama, vinograda, voda, kućišta, zaseoka, raznovrsnih oronima, hidronima, etnika, kjetika i drugih, predstavljaju nepresušno vrelo za izučavanje jezika, društva i prostora. Zasebno su izdvojeni pregledi naselja (211-235), sakralnih objekata (236-246), voda, lokvi, mlinova i ciglana (247-252), te putevi (253-257). Na hiljade ponuđenih informacija posebno će obradovati lingviste. Brojnim istraživačima bit će olakšano snalaženje u konavoskom a i u dubrovačkom prostoru. Prilozi predstavljaju faksimile kartografskih i slikovnih katastarskih rješenja kojima su vizuelno potkrijepljene detaljne granice u Konavlima.

Knjiga obiluje dugotrajnim pokazateljima, podacima o toponimima i stanovništvu koji su odraz kontinuiteta od srednjeg vijeka do današnjih dana na području Konavala. Poseban tretman kod istraživača svakako će imati starije informacije koje su odraz slavenske prisutnosti i susreta s romanskim elementom.

Radovi koji tretiraju prošlost Konavala oduvijek su pažljivo praćeni u Bosni i Her-

cegovini, a i u ovom slučaju razlozi su više nego opravdani. Naslov asocira na sintezu historije Konavala u XV stoljeću. No, iako ima i elemente sveobuhvatnog pregleda, ponuđeni sadržaj zapravo pretpostavlja i podrazumijeva sintezu konavoske prošlosti kao budući veliki zadatak koji se nalazi pred strukom. Radi se o svojevrsnom širokom predstavljanju prikupljene najvažnije izvorne građe za historiju Konavala. Velika količina pokazatelja delegira prezentaciju ove knjige u elektronskom

obliku radi lakšeg sagledavanja i kontrole prikupljenih informacija. Prikupljena baza onomastičkih, toponomastičkih, antroponomastičkih, hagiotopeografskih i drugih pokazatelja predstavlja pravo bogatstvo za sagledavanje historije dubrovačkog zaleđa i u tom pravcu će imati stručnu pažnju i trajni doprinos kao nezaobilazno djelo u budućim istraživanjima ■

Esad Kurtović

Andrej Rodinis, *Aleksandar Poljanić, Hrvatska misao*. Sarajevo: Matica hrvatska Sarajevo, Časopis za umjetnost i znanost, XV/ 3-4/11 (57), Dobra knjiga, 2011, 277 str.

Ogranak Matice hrvatske u Sarajevu uspio je u julu 1996, samo tri dana nakon osnivačke skupštine ogranka, biti aktivan na polju izdavačke djelatnosti i pokrenuti časopis *Hrvatska misao*. Radilo se, ustvari, o obnovi mjesečne revije koju je glavni pododbor Matice hrvatske u Sarajevu izdavao u razdoblju 1943. i 1944. godine, nakon čega se zadržalo ime časopisa kao znak kontinuiteta. U ovom broju časopisa imamo samo jedan prilog mladog docenta i arhivista Andreja Rodinisa. Doktorirao je 2009. s temom *Institucije javne uprave u Bosni i Hercegovini (1918-1945): funkcije i upravljanje zapisima*. Autor je brojnih radova iz oblasti arhivistike. Njegov prilog u *Hrvatskoj misli* po svojoj suštini i širini teksta mogao je biti i zasebna knjiga, no autor se ipak odlučio štampati svoj rad u časopisu.

Rodinis započinje priču o Aleksandru Poljaniću „senzacionalnim“ otkrićem Tvrt-

kove povelje u sefu Narodne banke u Sarajevu i prilogom objavljenim tim povodom u listu *Svijet* br. 157 iz 1961. godine. Citirajući autora teksta Hamida Dizdara, Rodinis u uvodnom poglavlju postavlja pitanje kakav je put Poljanićeve zbirke od 1945. do danas. Autor se opredijelio za ovaj termin u jednini, iako bi se moglo govoriti o više različitih zbirki vrijednog kolekcionara Poljanića. Također je zanimljivo pitanje može li se uopće saznati šta je sve zaista bilo u zbirci i je li u zbirci bilo nešto čega više nema.

U slijedećem poglavlju imamo osnovne biografske podatke o Poljaniću. Njegov otac Marko bio je u austrougarskoj službi u više bosanskohercegovačkih gradova. Poznao se sa fra Grgom Martićem, s kojim se često dopisivao. Kada mu je otac umro, Aleksandar je imao 11 godina. Školovanje provodi u internatu. U Beču je upisao Trgo-